

ROCZNIK LUBUSKI

IV

Lubuskie Towarzystwo Kultury

**ROCZNIK
LUBUSKI**

ROCZNIK LUBUSKI

IV

LUBUSKIE TOWARZYSTWO KULTURY
Z I E L O N A G Ó R A
1 9 6 6

Rocznik Lubuski t. IV

Komitet redakcyjny:

Wiesław Sauter (przew.), Janusz Koniusz (sekr.), Tadeusz Kajan, Władysław Korcz, Jan Muszyński, Bolesław Soliński

Konsultanci naukowi:

Jan Wąsicki (Poznań), Józef Burszta (Poznań), Zygmunt Dulczewski (Poznań), Zdzisław Grot (Poznań), Kazimierz Orzechowski (Wrocław), Michał Szaniecki (Poznań)

*Okladkę projektował:
Klem Felchnerowski*

*Korekta:
Stefan Wachnowski*

Wydawca: Lubuskie Towarzystwo Kultury — Zielona Góra, 1966

Nakład 1000+80. Oddano do składania w październiku 1965, druk ukończono w maju 1966 r. Zielonogórskie Zakłady Graficzne nr zam. 4121/1644-L P-4/158

20/86

Do Czytelników

Oddajemy do rąk Czytelników czwarty tom „Rocznika Lubuskiego”, poświęcony dziejom oraz walce o utrzymanie polskości ludności rodzimej, zamieszkałej w byłej prowincji Grenzmark Posen-Westpreussen. Problem ten od dawna interesował badaczy zielonogórskich. Ukazały się na ten temat, częściowo dzięki inicjatywie LTK, opracowania W. Sautera, W. Lemiesza, T. Kajana oraz innych autorów. Także w poprzednich trzech tomach „Rocznika” opublikowaliśmy kilka pozycji poświęconych ludności rodzimej. Na uwagę zasługują wspomnienia działaczy oraz nauczycieli, którzy do roku 1939 pracowali na Pograniczu.

Obecny tom, przygotowany z okazji XL rocznicy powstania Związku Polaków w Niemczech, przynosi dalsze nowe opracowania i materiały nie tylko z przeszłości, ale także dotyczące współczesnego życia ludności rodzimej województwa zielonogórskiego. Niektóre spośród prac stanowią próbę syntezy niektórych zagadnień, które dotąd były omawiane w sposób przyczynkowski.

Z wyjątkiem trzech pozycji, publikowane tutaj materiały są wynikiem badań miejscowych autorów.

Środowisko naukowe Poznania, podobnie jak poprzednio, przyszło nam z dużą pomocą w czasie przygotowywania do druku prezentowanego tomu. Pragniemy z tego powodu wyrazić szczególne podziękowanie prof. prof. Janowi Wąsickiemu, Michałowi Szczanieckiemu i Zdzisławowi Grotowi.

„Rocznik” IV jest nie tylko pewnego rodzaju podsumowaniem dotychczasowych badań środowiska zielonogórskiego nad dziejami ludności rodzimej. Publikacją tą Lubuskie Towarzystwo Kultury pragnie równocześnie złożyć hołd ludności, która mimo prześladowań i germanizacji, przechowała przez wieki język ojczysty, zwyczaje i obyczaje polskie — kulturę narodową i od powrotu Ziemi Lubuskiej do Macierzy włączyła się aktywnie do budowy Polski Ludowej.

SPIS TREŚCI

Do Czytelników		5
1 ARTYKUŁY I ROZPRAWY		
Jan Wąsicki: Z dziejów prowincji Grenzmark Posen-Westpreussen		8
Edward Dąbrowski: Śladami 1000-lecia (między podaniem, historią i życiem)		26
Władysław Korcz: Historyczne losy pogranicza lubusko-wielkopolskiego na tle dziejów Ziemi Lubuskiej		40
Wiesław Sauter: Życie Polaków na Babimojszczyźnie w latach 1860—1945 w świetle archiwum Erbta		86
Zygmunt Rutkowski: Z dziejów Polonii zielonogórskiej		128
Wiesław Sauter: Z tradycji szkolnictwa polskiego na Ziemi Lubuskiej		152
Wiktor Lemiesz: Dąbrówka w zwierciadle niemieckiej kroniki szkolnej		176
Joachim Benyskiewicz: Ze studiów nad ludnością autochtoniczną Ziemi Lubuskiej po roku 1945		202
Andrzej Kwilecki: Proces integracji ludności rodzimej i napływowej w świetle badań socjologicznych		218
Edward Rabięga: Adaptacja mieszkańców Kargowej w zakresie kultury rolniczej		246
2 PAMIĘTNIKI I WSPOMNIENIA		
Franciszek Golz: W Pszczewie zawsze była Polska		266
Jan Fabiś: Wspomnienia z Nowego Kramaska		270
Bogdan Kowalski: Zaczęło się od siedmiorga		276
3 MATERIAŁY I ŹRÓDŁA		
Irena Radtke: Materiały archiwalne do dziejów ludności polskiej b. prowincji Grenzmark Posen-Westpreussen (1920—1945) w Archiwum Państwowym w Poznaniu		280
Edward Rabięga: O babimojskim Cechu rybackim		319
Joachim Benyskiewicz: Z dziejów polskich organizacji gospodarczych		327
Zygmunt Rutkowski: Z protokołów Towarzystwa Rzemieślników Polskich w Zielonej Górze		334
Janusz Koniusz: O działalności Towarzystwa Młodzieży Polskiej w Babimoście		340
Wiesław Sauter: Z walk o mowę polską na Babimojszczyźnie		350
Wiktor Lemiesz: Polskie szkoły mniejszościowe w południowej Marchii Granicznej		358
Bogdan Kres: Za Polskę		388
Stanisław Weichmann: Szkoła w Dąbrówce Wlkp.		392
Janusz Koniusz: O działalności LTK w środowiskach ludności rodzimej		397
4 BIBLIOGRAFIA		
Grzegorz Chmielewski: Materiały do bibliografii ludności rodzimej Ziemi Lubuskiej (Wybór za lata 1945—1963)		406